

**МАТЕРІАЛИ ДРУКУЮТЬСЯ
УКРАЇНСЬКОЮ, АНГЛІЙСЬКОЮ
ТА ПОЛЬСЬКОЮ
МОВАМИ**

МАТЕРІАЛИ

*Міжнародної науково-
практичної конференції*

ПОЖЕЖНА ТА ТЕХНОГЕННА БЕЗПЕКА ТЕОРІЯ, ПРАКТИКА, ІННОВАЦІЇ

Львів – 2016

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

д-р техн. наук **Рак Т.С.** – головний редактор
канд. техн. наук **Лин А.С.** – заступник головного редактора

dr. J. Telak

dr. O. Galarowicz

д-р техн. наук **Гащук П.М.**

д-р техн. наук **Гудим В.І.**

д-р техн. наук **Гуліда Е.М.**

д-р техн. наук **Ковалишин В.В.**

д-р психол. наук **Кривопишина О.А.**

д-р с.-г. наук **Кузик А.Д.**

д-р хім. наук **Михалічко Б.М.**

д-р техн. наук **Семерак М.М.**

канд. техн. наук **Башинський О.І.**

канд. техн. наук **Кравець І.П.**

канд. техн. наук **Луц В.І.**

канд. техн. наук **Маладика І.Г.**

канд. техн. наук **Пархоменко Р.В.**

канд. екон. наук **Повстин О.В.**

канд. техн. наук **Ренкас А.Г.**

канд. техн. наук **Удянський М.М.**

**ОРГАНІЗАТОР
ТА ВИДАВЕЦЬ**

Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності

**Технічний редактор,
комп'ютерна верстка
Друк на різнографі**

Хлевной О.В.
Трачук О.В.

Відповідальний за друк

Фльорко М.Я.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:

ЛДУ БЖД, вул. Клепарівська, 35,
м. Львів, 79007

Контактні телефони:

(032) 233-24-79,
тел/факс 233-00-88

E-mail:

ldubzh.lviv@mns.gov.ua

Пожежна та техногенна безпека. Теорія, практика, інновації: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції – Львів : ЛДУ БЖД, 2016. – 635 с.

Збірник сформовано за науковими матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції «**Пожежна та техногенна безпека. Теорія, практика, інновації**» – представників різних країн, міністерств і відомств з проблемних питань в галузі технічних наук

Збірник містить матеріали таких тематичних секцій:

- I секція – Адміністративно-правові та економічні аспекти пожежної та техногенної безпеки;
- II секція – Пожежна та техногенна безпека будівель, споруд і об'єктів різного призначення. Засоби й методи підвищення вогнестійкості будівельних матеріалів і конструкцій;
- III секція – Пожежна та техногенна безпека електроустановок і електрообладнання. Автоматичні засоби запобігання та ліквідації надзвичайних ситуацій;
- IV секція – Прикладні аспекти застосування хімічних речовин і матеріалів у сфері пожежної та техногенної безпеки;
- V секція – Організація проведення аварійно-рятувальних робіт та гасіння пожеж;
- VI секція – Технічне забезпечення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт;
- VII секція – Когнітивні реакції ліквідаторів надзвичайних ситуацій під впливом високих температур;
- VIII секція – Соціальні аспекти та гуманітарні засади підготовки фахівців для ДСНС у вищих навчальних закладах.

© ЛДУ БЖД, 2016

Здано внабір 01.10.2016. Підписано до друку 13.10.2016. Формат 60x84^{1/3}. Папір офсетний. Ум. друк. арк. 39.2. Гарнітура Times New Roman. Друк на різнографі. Наклад: 100 прим.
Друк: ЛДУ БЖД
вул. Клепарівська, 35, м. Львів, 79007.

За точність наведених фактів, економіко-статистичних та інших даних, а також за використання відомостей, що не рекомендовані до відкритої публікації, відповідальність несуть автори опублікованих матеріалів. При передрукуванні матеріалів посилання на збірник обов'язкове.

УДК 614.8:377/378+373+159.9

*А. В. Литвин, д-р пед. наук, професор,
Л. А. Руденко, д-р пед. наук, ст. наук. співр.
(Львівський державний університет безпеки життєдіяльності)*

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ РЯТУВАЛЬНИКІВ ДСНС УКРАЇНИ

Професійні функції рятувальників ДСНС України – один із найбільш важливих, гуманних і, водночас, складних і небезпечних видів людської діяльності.

Найважливішими групами рис для фахівців ДСНС є: професійно-психологічні; фізіологічні; ергономічні; соціально-психологічні; інженерно-психологічні. Рятувальник має володіти специфічними, властивими цій професії, рисами: тривалий час виконувати одноманітні рухи за значних фізичних і емоційних навантажень, у незручних позах; швидко пересуватися та виконувати роботи в різних умовах, у тому числі за наявності небезпеки; самостійно обирати оптимальний темп діяльності; працювати в умовах поганої видимості, звукових перешкод, різких перепадів освітленості, запиленості, задимленості тощо.

Діяльність рятувальників часто пов'язана з загрозою для життя і здоров'я, а її результати мають високу соціальну значущість. При цьому вони піддаються впливу великої кількості стресогенних впливів. Зміст робіт, необхідність оперативного прийняття рішень, складність технічних засобів, інші специфічні чинники, що виникають під час надзвичайних ситуацій, визначають високі вимоги до рівня знань, умінь, навичок і професійно-психологічних якостей рятувальників. З огляду на це психологічна підготовка в межах професійного навчання відіграє важливу роль у забезпеченні їхньої діяльності та безпеки. За змістом і методами психологічна підготовка поділяється на загальну, спеціальну та цільову.

Загальна психологічна підготовка – це діяльність викладачів, керівників, командирів щодо формування в курсантів почуття патріотизму, професійної активності, готовності до самопожертви, тобто вмотивованості, цілеспрямованості, зорієнтованості на власну діяльність. Вона передбачає озброєння майбутніх рятувальників необхідними психологічними знаннями, формування психологічної готовності до виконання професійних завдань. Загальна психологічна підготовка досягається шляхом: отримання рятувальниками знань, у тому числі професійно-психологічних; формування уявлень про ефективні дії з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій і характер впливу негативних чинників на психіку і свідомість; формування позитивної спрямованості, мотивації до сумлінного виконання своїх обов'язків. Загальна психологічна підготовка передбачає оволодіння фахівцями знаннями, вміннями і навичками з психології, необхідних для ефективного виконання професійних обов'язків в умовах чергування та в умовах надзвичайних ситуацій.

Спеціальна психологічна підготовка передбачає вироблення у фахівців психологічної здатності, готовності та стійкості щодо виконання конкретних видів аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт. Вона здійснюється шляхом формування високої емоційно-вольової стійкості, тобто здатності не піддаватися страху, контролювати себе в небезпечних для життя ситуаціях, готовності до рішучих колективних та індивідуальних дій. Такі завдання під час навчання вирішуються у процесі занять із фізичної підготовки, проходження смуги перешкод, проведення психофізичних тренувань і психологічних тренінгів. Мета цієї складової підготовки – практичне навчання фахівців подолання психологічних труднощів діяльності, формування у них професійно-психологічної готовності та забезпечення успішного вирішення екстремальних професійних завдань.

Цільова психологічна підготовка передбачає вироблення у фахівця психологічної готовності до дій у конкретній ситуації (наприклад, перед виїздом на надзвичайну подію).

Загалом психологічна підготовка рятувальників – це комплекс заходів, спрямованих на профілактику порушень психічної адаптації та оптимізацію особистісних особливостей і психічного стану фахівців. Вона охоплює: адаптацію рятувальників до діяльності в надзвичайних ситуаціях; створення в них адекватного психологічного фону, що мінімізує стрес, пов'язаний зі сприйняттям екстремальних умов, і сприяє збереженню працездатності фахівця у процесі аварійно-рятувальних робіт. Психологічна підготовка з одного боку, дозволяє особовому складу ДСНС більш ефективно виконувати професійні завдання, а з іншого – зберегти психічне здоров'я, а також уникнути професійного вигорання.

Психологічна підготовка рятувальників є одним із напрямів діяльності Психологічної служби ДСНС. Вона тісно пов'язана з іншими напрямками: психодіагностичним, реабілітаційним, психологічним супроводом аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, а також спеціальною професійно-екстремальною підготовкою, завданням якої є забезпечення індивідуальної та групової надійності майбутніх рятувальників у різних надзвичайних ситуаціях [1, с. 145]. До завдань психологічної підготовки майбутніх рятувальників передусім відносять оволодіння знаннями, вміннями, навичками, необхідними для ефективного виконання професійної діяльності. Однак, у межах часу, відведеного на психологічну підготовку у ВНЗ, стійкі професійні навички, зокрема психічної саморегуляції, сформувані неможливо. Тому психологічна підготовка має бути доповнена формуванням мотивації до подальшого самостійного розширення психологічних умінь і навичок.

У процесі психологічної підготовки курсантів у ВНЗ необхідна копітка робота з роз'яснення причин виникнення психічних розладів, як у рятувальників, так і в постраждалих. При цьому необхідно підкреслювати, що наслідки перебування людини в екстремальних умовах можуть бути зменшені завдяки

психологічній підготовленості та реабілітації. Оскільки умови професійної діяльності рятувальників пов'язані з низкою потужних стресогенних чинників, то їх наслідки не завжди піддаються самокорекції. Однак курси психологічної підготовки є ефективним засобом зниження ймовірності розвитку та тяжкості порушень, пов'язаних з екстремальною професійною діяльністю.

Важливу роль у формуванні психологічних якостей відіграють психічні процеси і властивості. Так, наприклад, увага дозволяє рятувальникам контролювати дотримання порядку своєї діяльності, роботу техніки та обладнання, зміну обставин в зоні надзвичайних ситуацій. Недостатній рівень уваги у рятувальників може призвести до порушення порядку виконання робіт, помилок, ослаблення контролю за своєю діяльністю, які у свою чергу можуть спричинити травмування або вихід з ладу технічних засобів.

Психологічна підготовка рятувальників є ефективною, якщо їхнє навчання здійснюється в умовах, максимально наближених до реальних. Тому психологічна підготовка до дій у надзвичайних ситуаціях передбачає створення моделей різних надзвичайних ситуацій, проведення тренувань в екстремальних погодних і кліматичних умовах, на навчально-тренувальних базах із застосуванням комбінованого впливу вогню, задимлення, висоти, водних перешкод, хімічно небезпечних речовин, реалізації важких завдань із порятунку постраждалих (манекенів) з-під завалів за наявності загорянь, гасіння загорянь на манекенах, подолання водних перешкод у спеціальному спорядженні тощо.

Таким чином, психологічна підготовка рятувальників спрямована на формування морально-психологічних якостей, що розвивають витривалість і дозволяють витримувати тривалі фізичні та психологічні навантаження під час проведення робіт у зонах надзвичайних ситуацій. У кожного фахівця ДСНС необхідно розвинути професійно важливі психологічні якості, вміння, професійно-психологічну стійкість, психологічну зорієнтованість. Вони зобов'язані безперервно вдосконалювати свою професійно-психологічну компетентність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Козяр М. М. Формування особистості професіонала у процесі оволодіння професійно-екстремальною діяльністю / Михайло Козяр // Психолого-педагогічні основи професійної адаптації майбутніх фахівців : монографія / за ред. Г. П. Васяновича. – Львів : СПОЛОМ, 2008. – С. 139–146.

В.В. Чернецький, М.Р. Михайлишин ДИНАМІКА ТЕПЛОВИХ ПРОЦЕСІВ У ВЕРТИКАЛЬНИХ СТАЛЕВИХ РЕЗЕРВУ АРАХ.....	522
--	-----

СЕКЦІЯ 8

СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ ТА ГУМАНІТАРНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ДСНС У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

С. М. Вдович ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ РИС МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ПРОЦЕСІ ГУМАНІТАРНОЇ ПІДГОТОВКИ.....	524
Л. О. Вербицька ДОТРИМАННЯ МОВНОЇ НОРМИ ЯК ОСНОВА ЗРАЗОКОВОГО МОВЛЕННЯ ОФІЦЕРА ДСНС (НА МАТЕРІАЛІ ТЕЛЕІНТЕРВ'Ю)	527
О.М. Вознюк, А. Б. Поцелуйко ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ ОСВІТИ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ.....	531
В.В. Грицанюк ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДЛЯ РОБОТИ З ДІТЬМИ-СИРОТАМИ.....	533
О.М. Дулгерова ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ТА ПРОФЕСІЙНО-ВОЛЬОВИХ ЯКОСТЕЙ У МАЙБУТНІХ РЯТУВАЛЬНИКІВ.....	535
М.Ю. Іванченко ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	538
Н.О. Капітан МОРАЛЬНА ЗРІЛІСТЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПОЖЕЖНО-РЯТУВАЛЬНОЇ СЛУЖБИ.....	541
Л.Д. Кизименко, Л.В. Варунків ПРИРОДЖЕНІ РИСИ ОСОБИ ЯК ДЕТЕРМІНАНТИ ЇЇ ПОВЕДІНКИ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ СИТУАЦІЯХ.....	544
О.А. Кривопишина, В.О. Геролінська ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ – ПЕРШОКУРСНИКІВ ДО УМОВ НАВЧАННЯ У ВНЗ.....	547
О.А. Кривопишина, М. Данилик ЕМПІРИЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ПСИХОЛОГІЧНИХ СКЛАДОВИХ СРУКТУРИ ХУДОЖНЬО-ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ.....	549
О. А. Кривопишина, О.О. Данилюк СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ НАСИЛЛЯ НАД ДІТЬМИ В СІМ'Ї.....	552
О.А. Кривопишина, Ю.І. Максимець ПРОСТОРОВИЙ ІНТЕЛЕКТ У СИСТЕМІ СУМІЖНИХ ПСИХОЛОГІЧНИХ ПОНЯТЬ.....	555
О. А. Кривопишина, Є. В. Порядін ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ ОСОБИСТІСНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ В ЮНОСТІ.....	558
О.А. Куций ОКРЕМІ ІДЕЇ З УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ ПІДГОТОВКИ ТА КАР'ЄРНОГО ЗРОСТАННЯ ПЕРСОНАЛУ ДСНС УКРАЇНИ.....	561
М.М. Лабач РІВЕНЬ МОВНОЇ СВІДОМОСТІ В СТУДЕНТСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЯК ПОКАЗНИК МОВНОГО ВИХОВАННЯ.....	564
Р.В. Лаврецький, М.Я. Нагірняк ЛІДЕРСЬКІ РИСИ КЕРІВНИКА ПІДРОЗДІЛУ ДСНС.....	567
В. М. Логвиненко РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМИ СЕНСУ ЖИТТЯ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА ЕФЕКТИВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦЯ ДСНС	570
А. Ф. Лозинський СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ ДОПОМОГИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМ У РОКИ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ.....	572
А. В. Литвин, Л. А. Руденко ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ РЯТУВАЛЬНИКІВ ДСНС УКРАЇНИ.....	575